

Pohjanmaan hyvinvointialueen pohjoisen alueen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkamäärien vähentäminen 2025

Aluehallitus 25.11.2024

5572/00.01.02.01/2024

Valmistelija Kotanen Heidi
Pellfolk Tony
Koskela Marketta
Björkqvist Monika
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihde), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Aluehallitus on tutustunut ja keskustellut (aluehallitus 19.8.2024 pykälä 154 ja aluehallitus 16.9.2024 pykälät 186–188) ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen palveluverkosta vuosille 2025–2026. Hallitus on pyytänyt alueen kunnilta lausunnot ja toteuttanut väestökyselyn palveluverkkomuutoksista osana Tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmaa. Pedersören, Luodon, Pietarsaaren ja Uudenkaarlepyyn kunnat sekä Kruunupyyn kunta ja Kruunupyyn vanhusneuvosto ovat antaneet lausuntonsa. Myös hyvinvointialueen vanhusneuvosto on antanut lausunnon. Väestön palautteet palveluverkkomuutoksista ovat liitteenä.

Väestökyselyn vastausten perusteella vastaajat suhtautuvat kriittisimmin ikäihmisten ympärivuorokautisen hoivan paikkojen vähentämiseen.

Kruunupyyn kunta ja Kruunupyyn vanhusneuvosto nostavat esille yli kunta- ja hyvinvointialuerajojen yhteistyön merkityksen sekä riittävien palveluasumisen paikkojen turvaamisen. Myös kotihoidon turvaaminen on tärkeää. Pedersören kunta vastustaa Purmohemmet yksikön sulkemista ja vetoaa sekä taloudelliseen näkökulmaan että palvelujen oikeudenmukaisuutta ja inhimillisyyttä koskevaan näkökulmaan. Pedersöre ehdottaa, että hyvinvointialue lisää ostopalvelupaikkojen vähentämistä, jotta Purmohemmet voidaan säilyttää. Luodon kunnan mielestä on tärkeää, että palvelurakenteen muutosprosessin aikana on tärkeä turvata kaikille riittävät palvelut. Pitkällä tähtäimellä ehdotetaan, että yhteisöllistä asumista on myös Luodossa.

Uudenkaarlepyyn lausunnossa tuodaan esille, että ikäihmisten kotona asumista on tärkeä tukea ja panostaa toimiviin hoito/palveluketjuihin. Geritrimin rooli tulisi jatkossa huomioida osana ikäihmisten palvelukokonaisuuksia pohjoisella alueella. Pietarsaaren kaupunki ei kannata ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkamäärienvähennystä, koska ikäihmisten määrä ennustetaan lisääntyvän vuoteen 2030. Lausunnot ovat liitteenä.

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto nostaa esille lausunnossaan eri toimijoiden välisen yhteistyön, väestön osallistamisen ja ennaltaehkäisevän työn merkityksen palveluverkkosuunnitelmaa toteutettaessa. Vanhusneuvosto ehdottaa, että muutosta koskevasta aikataulusta tulee olla mahdollista joustaa, jos palveluasumisen jonot pidentyvät (lausunto liitteenä).

Taustaa

Pohjanmaan hyvinvointialueen tavoitteena on se, että yhä useampi 75 vuotta täyttänyt asuu kotona. Pohjanmaan sairastavuus- ja muistisairausindeksi ovat kansalliseen tasoon verrattuina maan alhaisimpia. Vaikka Pohjanmaalla on terveempi väestö, harvempi 75 vuotta täyttänyt asuu kotona koko Suomeen verrattuna (2023: Pohjanmaa 91,8 % versus koko Suomi 93 %). Luku on alhaisempi myös 85 vuotta täyttäneiden kotona asuvien osalta (2023: Pohjanmaa 81,3 % versus koko Suomi 83,8 %). Jotta yhä useampi voi asua kotona, on lisätty ennaltaehkäiseviä ja kotona asumista edistäviä palveluita, kuten kotikuntoutusta, kotisairaaloimintaa ja päivystyksen liikkuvan sairaanhoitajan palveluita. Intervallihoidon käyttäjäkuntaa on laajennettu. Yhteisöllisen asumisen suunnitelmat etenevät. Perhehoito aloittaa Prima Botnia hankkeen puitteissa toimintansa ja kotihoidon teknologisia ratkaisuja lisää.

Pohjanmaan hyvinvointialueella on tällä hetkellä (1.8.2024) 1855 ympärivuorokautista palveluasumispaikkaa. Näissä asukkaat asuvat pitkäaikaisesti. Käyttöaste on 1-6/2024 ajalta laskettuna 94,8 %. Lyhytaikaista ympärivuorokautista palveluasumista (=intervallihoido) järjestetään alueella seitsemässä yksikössä. Tätä varten on varattu yhteensä 106 paikkaa. Näiden paikkojen käyttöaste vaihtelee noin 50–100 %:n välillä.

Kansallisesti palveluasumisen määrää mitataan peittävyyslukuina eri ikäryhmissä. Sotkanet.fi kuvaa ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyyttä laskemalla 75 vuotta täyttäneiden henkilöiden osuutta ja määrää tietyssä poikkileikkausajankohtana (31.12.2023). Tämän laskelman mukaan Pohjanmaan hyvinvointialueen ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyys on 7,5 % (1601 henkilöä). Kansallinen vertailulukku on 6,4 %. Hyvinvointialueiden välisissä vuoropuheluissa käytetään ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyyslaskelmissa paikkamääriä, jolloin peittävyysluku on suhteessa korkeampi, koska oletuksena on 100 %:n käyttöaste. Myös tässä vertailussa Pohjanmaan hyvinvointialueen peittävyysluku 8,7 % on hyvinvointialueiden korkeimmasta päästä (vrt. kansallinen keskiarvo 6 %). Hyvinvointialueet ovat pääosin asettaneet ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkamäärien peittävyystavoitteiksi 5,8–6 %. Jotta Pohjanmaan hyvinvointialue saavuttaisi nykyisen kansallisen tason peittävyystavoitteen (keskiarvo 6 %), tulisi Pohjanmaan hyvinvointialueella vähentää noin 316 paikkaa vuoteen 2030 mennessä (75 vuotta täyttäneet laskettu Sotkanet.fi ennusteesta), jolloin käytössä olisi 1537 ympärivuorokautista palveluasumispaikkaa. Paikkamäärien vähentäminen koskee sekä omaa että yksityistä palvelutuotantoa.

Asumispalveluissa tehtävät rakennemuutokset ja paikkamäärien vähentäminen kansalliselle tasolle ovat tärkeimmät Pohjanmaan hyvinvointialueen palveluita tarkasteltaessa ja jotta toimintaa voidaan suunnata tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman linjausten mukaisesti. Yhden oman ympärivuorokautisen noin 20-paikkaisen palveluasumisyksikön vuositason nettokustannukset (budjetin 2024 mukaan) sijoittuvat 1,3–1,8 miljoonan välille.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkamäärien vähentäminen 2025–2026

Ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkamäärien vähentäminen, joka on osa Tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmaa 2025–2026, on tarkoitus aloittaa 1.1.2025. Tavoitteena on noin 7 %:n paikkapeittävyystaso vuoden 2026 lopussa. Kyseinen 7 %:n paikkapeittävyys on linjassa valtuuston hyväksymän (11.3.2024 §8) kotona asumista koskevan tavoitteen kanssa (93 % 75 vuotta täyhteistä asuu kotona 2025).

Muutos toteutetaan asiakaslähtöisesti. Paikkamäärien vähentäminen toteutetaan siten, että henkilö, jolle on myönnetty paikka, ei jää ilman palveluasumispaikkaa. Muutoksen läpivienti etenee hitaasti, koska asukkaiden keskimääräinen hoitoaika ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on yli kaksi vuotta. Hoitoajat ovat hieman lyhentyneet viime vuosina, kun palveluihin ohjautumisen käytäntöjä on yhtenäistetty ja yhteiset myöntämisperusteet on otettu käyttöön. Jonot ovat vuosina 2023–2024 lyhentyneet sekä henkilöiden määrien että odotusaikojen osalta.

Vuodelle 2025 koko hyvinvointialueen ehdotettujen oman ympärivuorokautisen palveluasumisen palvelutuotannon 95 paikkamäärän vähentämisen nettokustannussäästöpotentiaali on vuositasolla 5,397 M€ (sisältää vuokratkustannukset 0,691 M€ ja henkilöstökulut sijaiskuluineen 4,688 M€).

Ostopalveluiden käyttöä ehdotetaan vuonna 2025 vähennettävän 39 paikan käytön verran koko alueella. Tämän nettokustannussäästöpotentiaali vuositasolla on 1,94 milj. euroa.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pohjoisen alueen ympärivuorokautinen palveluasuminen ja toimenpiteet 2025

Pohjoisella alueella suunnitellaan lisättävän yhteisöllisen asumisen asuntoja ns. hybridikonseptilla. Näiden avulla pyritään vastaamaan tarkoituksenmukaisemmin ikäihmisten asumisen tarpeisiin ja siten vähentämään pitkällä aikavälillä

ympäri vuorokautisen palveluasumisen tarvetta ja kohdentamaan henkilöstöresurssit tehokkaasti.

Ehdotuksena on se, että oman tuotannon ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkojen vähentämiseksi suljetaan yksi yksikkö; Purmohemmet (21 paikkaa). Nettokustannusvaikutus vuositasolla on 1 266 322 euroa. Jos yksikkö on suljettuna 7 kuukautta, on säästöpotentiaali 738 688 euroa (sisältää vuokratkustannukset 111 300 euroa ja henkilöstöresurssit sijaiskustannuksineen 492 498 euroa).

Lisäksi ehdotuksena on vähentää ympärivuorokautisen palveluasumisen ostopalveluita 18 paikan verran Pohjoisen alueella. Tämän nettokustannussäästöpotentiaali vuonna 2025 on 0,896 M€. Laskennassa on käytetty palvelusetelipaikkojen keskihintaa (136,32 €/vrk) vuonna 2024. Ehdotettu säästöpotentiaali saavutetaan vähentämällä ostopalveluita 1.1.2025 lähtien. Alueella yli puolet asumispalvelutuotannosta on ostopalvelua.

Perustelut Purmohemmet yksikön sulkemiselle

- Pohjoisen alueen paikkapeittävyys on 9,1 % ja sitä halutaan laskea. Henkilöstöresursseja ja osaamista halutaan keskittää, jotta henkilöstön riittävä saatavuus voidaan tulevaisuudessa turvata.
- Pedersöressä sijaitsee kolme ympärivuorokautista palveluasumisyksikköä, joista suurimmassa yksikössä Pedersheimissä on paikkoja kiinni henkilöstöpulan takia.
- Purmohemmet yksikköön on ollut vaikeuksia saada vakituista henkilöstöä erityisesti sairaanhoitajaresursseja. Yöllä tarvitaan kaksi hoitajaa.
- Purmohemmet yksikön tilojen kuntoarvio on 65 (tarkoittaa tyydyttävää tasoa asteikolla 1-100, jossa 100 on paras taso). Esselundenin tilojen kunto paranee, koska yksikkö on remontissa. Pedersheimiin on keskitetty useampi yksikkö, jolloin henkilöstöllä on mahdollisuus auttaa toista yksikköä tarvittaessa.
- Purmohemmet yksiköstä on matkaa Pedersheimiin ja Esselundeniin noin 20 km.

Ikäihmisten ympärivuorokautinen palveluasuminen 2025–2026- ehdotetut toimenpiteet		
Alueet	Nykyinen paikkatilanne 1.8.2024 (omat ja osto)	Paikkamäärien ehdotettu vähentäminen 2025–2026
Pohjoinen: <i>Kruunupyö</i> <i>Pietarsaari</i> <i>Luoto</i> <i>Pedersöre</i> <i>Uusikaarlepyy</i>	Asumispaikkoja 549 (omat 271, osto 278) Paikkapeittävyys on 9,1 %	120 paikan vähentämistarve, jos paikkapeittävyys on 6 % vuonna 2030 2025–2026: vähenee yhteensä 84 paikkaa (21 omaa ja 63 ostopaikkaa) 2025: Oman tuotannon paikkoja vähenee 21 Ostopalvelun käyttö vähenee noin 18 paikalla
Koko Pohjanmaan alue	1855 paikkaa, peittävyys 8,7 %	2025–2026: vähenee yhteensä 221 paikkaa, jolloin paikkapeittävyys on noin 7 % vuonna 2026

Vaikutusten arviointi – yleinen taso

Ympäri vuorokautisen palveluasumisyksikön kustannuksiin vaikuttavat mm. henkilöstö resurssin käyttö ja -mitoitus, yksikön koko, käyttöaste, logistiikka, vuokratustannukset ja yksikön sijoittuminen esimerkiksi osana isompaa palvelukokonaisuutta. Henkilöstön saatavuudella on vaikutusta siihen, kuinka optimaalisesti paikat ovat käytössä.

RAI-tiedon perusteella (1.8.2024) näyttää siltä, että asiakkaiden hoitoisuus on Pohjanmaan hyvinvointialueella hieman alhaisempi verrattuna kansalliseen keskiarvoon. Pohjoisella alueella asiakasrakenteen hoitoisuustaso vastaa kansallista keskitasoa.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen paikkamäärien vähentäminen edellyttää ikäihmisten palveluketjujen ja -prosessien edelleen tehostamista. Kotihoidon saatavuudella ja vaikuttavuudella on merkitystä kotona asumisen edistämisessä. Palveluihin ohjaus on keskiössä, kun ikäihmisten palveluverkkomuutoksia käytännössä toteutetaan. Yleislääketieteen osastoilla on myös tärkeä rooli.

Riskit ja suojaustoimenpiteet – Pohjoinen alue

Ympäri vuorokautista palveluasumispaikkaa jonottavien henkilöiden määrä pohjoisella alueella on vähentynyt noin 11 prosentilla verrattuna vastaavaan viikkoon viime vuonna (39 henkilöä versus 44 henkilöä, viikko 40). Ehdotettu muutos tarkoittaa kuitenkin sitä, että riski jonojen pidentymiseen kasvaa, mikä voi kuormittaa ikäihmisten hoito- ja palveluketjua. Pidemmällä aikavälillä, kun yhteisöllisen asumisen paikkoja on enemmän, kotihoidon kehittämiseen on panostettu ja asiakkaat ohjautuvat tarkemmin oikealle hoitotasolle, arvioidaan, että tämä riski voi laskea. Muutoksen ajanäkökulma muodostaa kriittisen riskin, mikä voi johtaa siihen, että tavoitteita ei saavuteta. Koska riskinä on, että jonot asumispalveluihin pitenevät, muutos on toteutettava dynaamisesti ja hallitusti, ja toteutus suunnitelmaa voi olla tarve muuttaa sitä mukaa kuin prosessi etenee.

Pohjoisella alueella ei ole kevyempiä asumispaikkoja hyvinvointialueen omana tuotantona. Ulkoiset tuottajat tarjoavat senioriasumista. Ehdotettu ympäri vuorokautisen palveluasumisen paikkojen vähentäminen johtaa näiden paikkojen tasaisempaan jakautumiseen pohjoisen, keskisen ja eteläisen alueen välillä. Muutosehdotus ympäri vuorokautisen palveluasumisen paikkojen vähentämisestä sisältää samanaikaisen panostuksen kotihoitoon. Kotihoidon tehostamisen ja optimoinnin, hyvinvointiteknologian käytön lisäämisen, suunnitellun yhteisöllisen asumisen lisäämisen ja perhehoidon panostusten yhdistelmällä voidaan arvioida vastata asiakkaiden hoidon ja palvelujen tarpeeseen.

Kevyempien hoitomuotojen ja kotihoidon panostuksilla resursseja voidaan suunnata enemmän tukemaan ikäihmisiä kotona, millä odotetaan olevan positiivinen vaikutus ikäihmisten toimintakykyyn. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen paikkojen vähentäminen voi myös auttaa helpottamaan henkilöstötilannetta kevyemmissä palvelumuodoissa, kuten kotihoidossa. Vaikutukset henkilöstöön, jota vähentäminen koskee, ovat merkittäviä, mutta toiveena on, että henkilöstölle voidaan tarjota uusia työtehtäviä.

Muutosehdotus tarkoittaa sekä omien että ostettujen palveluasumispaikkojen vähentämistä, minkä myötä riskinä on, että muutos vaikuttaa kielteisesti ulkoisten tuottajien toimintaan ja talouteen, jos ne eivät pysty sopeutumaan uusiin edellytyksiin. Muutoksen onnistuminen vaatii kevyempien palvelumuotojen kehittämisen lisäksi myös tiivistä yhteistyötä eri toimialojen välillä ja tehokasta ja hyvin toimivaa palveluohjausta.

Hyvinvointialuejohtaja Kinnunen Marina

ehdottaa, että aluehallitus päättää

- vähentää pohjoisella alueella 21 paikkaa oman tuotannon ympärivuorokautisesta palveluasumisesta aloittamalla Purmohemmet yksikön sulkemiseen liittyvät valmistelut ja toteutus 1.1.2025 lähtien.
- vähentää ympärivuorokautisen palveluasumisen ostopalveluiden käyttöä 18 paikan osalta 1.1.2025 lähtien

Päätös:

Jakelu